

ARADUL

Hai să dăm mână cu
mână,
Cei cu inima română.

REDACTIA și ADMINISTRATIA:

ARAD, Str. Eminescu No. 18.

Telefon: 266.

Organ al Asociației »Infrățirea«

Apare de două ori pe săptămână.

ABONAMENTE:

Pentru particulari:	Pentru autorități și instituții
200 Lei 1 An	500 Lei 1 An
100 6 Luni	250 6 Luni
50 3 Luni	130 3 Luni

In străinătate dublu.

24 IANUARIE.

Faptele ce s'au petrecut în 1859 sunt rezultatul unei elaborări ce fu lungă ca și viața popoarelor europene.

Franța însă a fost țara unde geniul libertății și stindardul și dete semnalul emancipării nu numai ei, nici chiar numai a Europei, ci a lumii întregi. Ca îngerul din Apocalips, *libertatea, egalitatea, fraternitatea*, sburară în toată lumea, și la trâmăturul lor popoarele se ridicară din morminte, bănele tronuri se sgduiră și apărătorii se cutremurară.

Ahil, copil încă, copil, ascuns sub haina de sălbănie s'a descoperit însuș prin preferința ce dete celor din toate celelalte daruri ce i-se prezentară. Pusă la încercare națiunea română își arată, sub sdrențele cu care era îmbrăcată, inima de război, inima care nu leșină în fața unei lucrări care nu-i pot lipsi greutatea ce sunt lipite de ea de faptă mare.

La 24 Ianuarie 1859 națiunea română, tare în *emancipării și regenerării sale*, se luptă cu război și putere națională și o umilise în străbuna sa umilitate, și putu, pe aripile patriotismului său, să se ridice pe tronul României pe acela pe care-l voi pe Cuza Vodă.

Entuziasmul românilor nu se putea opri la 24 Ianuarie. fiindcă ideea ce-i stetea la inimă nu se realizase: *ea era concepția unirii și emancipării întregului neam românesc.*

Cuza Vodă a înțeles jertfa ce trebuie să aducă, și astfel în 1866 națiunea română, *ascultând de inspirațiune divină care șoptește în launtrul inimii în momente decisive, ridică pe tron pe Carol I.*

Ioan Brătianu spunea cu acea ocaziune: „*Supra Domnitorul Carol I. pe tronul României, am suit un strein, fiindcă, precum inteligența, se ridică la înălțimea genului, nu e numai națiunii, ci a lumii întregi, tot asemenea și națiunea, este a omenirii întregi și nu face pagubă și o ridică.*”

Nădejdea, neamul nu fu înșelată, *căci din temeliat de Regele Carol I, prin înălțimea staturii și a inimii ei, s'a identificat întru totul aspirațiunile și nevoile neamului românesc, reafirmând desăvârșirea actului dela 24 Ianuarie 1859: Unirea tuturor Românilor sub un singur rege, într-o singură Țară „România Mare”.*

Dacă au fost posibile astfel de acte, și dacă mijlocul neamului nostru au răsărit bărbați ca Carol I care le-au prezidat, aceasta a fost posibil numai prin aceea că națiunea română s'a păstrat omenitatea în credință, iar fiii ei au fost capabili să se ridice în momentele supreme ori ce ambițiuni personale și trecătoare.

Dacă și noi, cei de azi ca apostolul Pavel pe drumul către Damasc, ne-am converti, ni s'ar deschide ochii la lumină și am dori și noi mărirea, fericirea și gloria poporului român, am părăsi toate preocupările mărunte ce ne bântue cu sine și am face loc unei conștiințe treze, capabilă să se ridice și abnegațiunii, ca astfel să desăvârșim serbării de azi printr-o unire și o înfrățire generală. Spre acest scop într'un glas să proclamăm și tare aceea ce face țaria neamului și să strigăm toții:

Trăiască legea strămoșească!
Trăiască brava armată, simbolul unității!
Trăiască România Mare!
Trăiască M. S. Carol II. Rege al tuturor Românilor!

Se amână sau nu? Tratativele cu Rusia.

Inițiatorii conferinței, marele conferințier a desarmării, în fața atmosferii războinice din ultima săptămână și-au dat seama că ședințele și mai cu seamă problema desarmării, nu are nici un rost. Până acum s'a hotărât întrunirea conferinței, însă numai pentru a vota o notă, prin care să se ceară Statelor Unite, prelungirea moratorului Hoover cu încă 6 luni precum și fixarea datei la care se va ținea conferința. Probabil în toamnă. Se spune că în acest timp lucrurile se vor lămurii, deoarece până atunci în Germania și în America vor fi aleși noii președinți de republică, Hindenburg și Hoover, a căror mandat expiră anul acesta. Tot în cursul acestui an, vor avea loc și alegerile pentru parlamentul francez. În principiu, ideea a mânării conferinței desarmării este bună, pentru că se poate ușor întâmpla, ca până atunci spiritele agitate de declarațiunile cancelarului Büning, să se linștească, să se calmeze. Se mai poate întâmpla apoi, ca lozinca lansată de dl Mussolini, *anularea reparațiilor de război*, să câștige teren, li-

chidându-se odată și pentru todeauna această contabilitate

Tratativele duse de ministerul nostru de externe, în vederea încheierii pactului de neagresiune cu Rusia, a ajuns la un punct mort, după cum era și de așteptat. Motivul, chestiunea Basarabiei. În privința acestuia, delegatul a propus ca în pactul de neagresiune să între un punct special, în care să se spună, că Basarabia nu face parte din teritoriile asupra cărora România are dreptul de suveranitate. Natural, acest punct a fost refuzat de către delegații noștri. La aceasta, delegații sovietici au răspuns că ei semnează un pact de neagresiune în care nu va fi nici o amintire despre Basarabia, g venul dela Moscova, rezervându-și dreptul de a publica, după semnare, un comunicat prin care să explice punctul de vedere asupra Basarabiei. Propunerea a fost refuzată și tratativele au fost suspendate pentru 4 zile urmând ca delegația rusă să ceară noi instrucțiuni.

r. b.

Ideia de unire în Principatele Române dela întemeiere până la unirea cea mică.

— O PRIVIRE GENERALĂ —

Ideia de unire a trăit în toate timpurile la poporul român, căci imediat după formare, după naștere s'au format prin toată Dacia *stătuțele* mai mici sau mai mari, a căror dezvoltare, deși fu oprită aproape o mie de ani de popoarele năvălitoare (375—1357), totuși era posibilă.

Istoricii moderni afirmă, că Muntenia și Moldova nu s'au întemeiat prin *descălecarea*, prin coborârea poporului Român dintr-o regiune în altă, ci prin *reunirea stătuțelor* locale de români. Bogdan s'a coborât în Moldova numai cu o ceată. Cum s'a făcut reunirea stătuțelor atât în Muntenia cât și în Moldova — nu se știe. Poatecă prin război, poatecă prin închinare. Însă atât este sigur, că la anul 1320 Basarab cel Mare în Muntenia, iar la anul 1360 Bogdan Vodă în Moldova le are sub sceptrul său aceste stătuțele. Decl. Impunător s'a validat aici principiul de unire.

Imprejurările, vecinii, precum și firea domnitorilor au împiedecat însă și unirea Munteniei cu Moldova timp de 500 de ani. Prin această mult, foarte mult a pierdut poporul român

în toată privința. Unde am fi astăzi? Căci înclinarea spre unire a trăit totdeauna în popor, precum ne arată istoria.

Ștefan cel Mare a cucerit Muntenia în mai multe rânduri, însă a fost constrâns să pună domn de acolo. Petru Rareș plănuia să unească români, căci „ocupă mare parte și ușor se pot uni... din cauză că vorbesc aceeași limbă”. — Apoi stăruia să scoată pe Turci din Europa. Tot Petru Rareș a bătut pe Ferdinand I (fratele lui Carol V) la Feldioara.

Eroul Mihail Viteazul a realizat visul, reunirea Românilor, executând instinctul național. Și savantul Dimitrie Cantemir a stăruit pentru unire.

Ideia unirii Principatelor Române ia cel mai important avânt la anul 1848, iar a folosit foarte mult unirii războiul Crimeii, adică Congresul de pace dela Paris după războiul (1856), pentru că *puterile mari dela Congres întreabă și Țările Române cari sunt dorințele lor?* Dar, să vedem mai de aproape chestiunea această!

Țarul Nicolae I căuta un motiv de război, ca să pună mâna pe Constantinopol. Când auzi că să ceară călugării or-

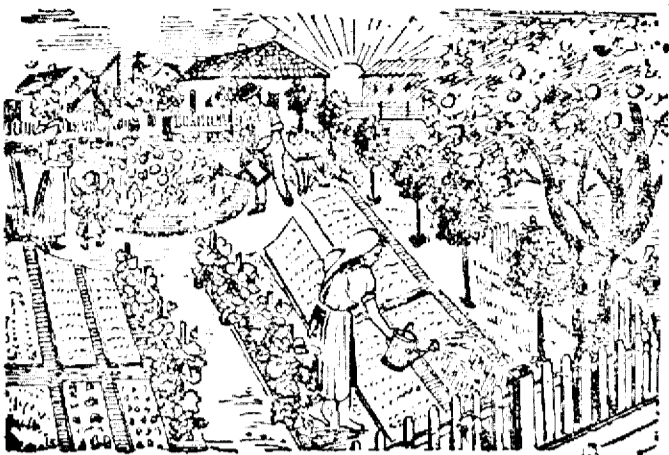
todocși cu cel catolic pentru cheile bisericii Sf. Mormânt dela Ierusalim, căută pricina ca să se amestece în afacerile Turciei slăbite. Și pentru că Sultanul recunosc în anul 1853 pe Napoleon III ca protector al catolicilor din Turcia, deaceia și el pretindea aceeași, drept față de supușii ortodocși creștini ai Sultanului. Dar ei fiind în număr de 10—12 milioane în Turcia, ceea ce ar fi însemnat că țarul să devină stăpân de fapt al Turciei, sultanul îndemnat de Anglia și Franța a respins cererea această, iar țarul crezând că are de luptat numai cu Turcii a ocupat Principatele Române. Atunci Anglia și Franța au trimis oștile lor în Dobrogea, apoi în Crimeea unde Rușii fură înfrunți și în sfârșit primii pacea în Paris la anul 1856. La Congresul acesta se notă că țarul să retragă oștile sale din Principate, iar ele au fost întrebate asupra dorințelor lor. Deslușirile necesare erau deja date strănilor de refugiații și de scriitorii noștri în frunte cu Alexandri, Kogălniceanu, Bălcescu, Ghica, Frații Brătianu și alții, cari au câștigat de partea noastră și pe Napoleon al III lea. Pentru Principate politica latină a împăratului Napoleon era cea mai folositoare, căci el voia să înlăture influența rusească. Fără Napoleon n'ar fi ajuns la rezultatul cunoscut Principatele Române, căci și propunerea lui de unire a stârnit protestările Austriei și a Turciei, zicând că unirea este opera câtorva revoluționari și că poporul român nu dorește unirea. Atunci a propus Napoleon, ca să fie întrebate Principatele, cari printr'un plebiscit a trebuit să arate dorințele lor. Ambele Principate au ales Divanuri ad-hoc, cari au votat cele cinci dorințe formulate de Kogălniceanu. Prin punctele aceste s'a cerut și „unirea Munteniei cu Moldova într'un singur stat sub numele de România”. În Divanurile ad-hoc a rostit oratorul Kogălniceanu cuvintele pline de durere zicând: „Fiecare pagină din istoria noastră s'o stoarcem și va curge sânge și lacrimi”. Comisiunea din București a dus dorințele Românilor la Paris, unde Congresul s'a adunat din nou și a hotărât asupra dorințelor. Însă poporul era nemulțumit cu hotărârile Congresului și aleseră de domn ambele Țări pe Alexandru Ioan Cuza așa, că în ziua de 5 Ianuarie anul 1859 s'a ales la Iași, și în ziua de 24 Ianuarie 1859 la București. Astfel s'a făcut unirea cea mică iar ceea mare la anul 1918.

Prof. M. Colarov

□ După Mahatma Gandhi, a fost arestată soția sa, precum și unele din rudele apropiate. Cu toate aceste mișcarea naționalistă pornită de aceasta își face cursul natural, cu toate eforturile englezilor de a o înăbuși.

II. Să ne cultivăm grădina!

Răsadnița.

Pe la sfârșitul lui Ianuarie, e timpul să ne facem răsadnițele.

Răsadnița caldă.

1. Căutăm un loc scutit de vânturile dela Nord, în fața unei clădiri, a unui gard, unde e mai mult soare.

2. Săpăm un șanț. Adânc de 80 cm. Larg de cca 120 cm Lung, cât voim.

3. Adunăm bălegar proaspăt de grajd, păios, cu multe paie. Mai potrivit e bălegarul de cal, căci ține căldură timp mai îndelungat. Se poate folosi — de nevoie — și de cornute, ori îl amestecăm cu de cal.

Umplem groapa, răsfirând gunoii siraturi, straturi, și-l bătucim bine cu mâinile până-când e deopotrivă de îndesat pe toată suprafața. Dacă pământul e prea uscat, îl stropim puțin cu apă caldicioasă, nu fierbinte.

4. Când groapa e plină, așezăm tocul (rama) de scăduri, late de 15—20 cm. Peste bălegar, în ladă, punem pământ amestecat cu gunoii putred și o acoperim cu geamuri.

Ca să fie mai bine căldura, așezăm în jurul lăzii tot bălegar proaspăt, mai acoperim și geamurile cu scăduri, rogojină, ori țoluri.

5. Peste 5—6 zile, bălegarul încingându-se, încălzește stratul de pământ până la + 50 grade. Peste alte 5—6 zile,

temperatura începe a scădea, iar când ajunge la + 28—30 gr., rămâne timp mai îndelungat constant. Atunci, se poate semăna.

Răsadnița oarbă.

Pentru climatul jud. Arad, e destul de timpuriu, dacă o construim pe la mijlocul lui Februarie. Temperatura acesteia e de + 12—15 grade.

Se face ca cea dinăun, dar gunoii proaspăt se amestecă cu frunze ori cu gunoii stins și nu se acoperă cu geamuri.

O acoperim numai noaptea — câte puțin și ziua când e prea frig — cu scăduri, rogojină sau țoluri.

Răsadnița este laboratorul ce stă la îndemâna ori cui dispune de un petec de pământ în jurul casei în ea se pot face cele mai frumoase experimente de chimie agricolă. Aici se pot studia mai bine legile creației în domeniul vegetal.

Singuri ne preparăm solul, pe care-l putem fertiliza după plac, îl putem da umezeală, căldură potrivit în orice timp: putem crea, deci, condițiuni ideale pentru prosperarea culturii a materiei.

Folosindu-ne în același timp de rozele soarelui.

Căci, viața, numai dela soare, purcede!

Tr. M.

Printre țărani.

Dacă cineva ar merge prin cercul țărănilor, ar observa că — indiferent de sex — cea mai des întâlnită chestiune în ciclul discuțiilor lor, este talmăciria Sf. Scripturi. Fiecare căutând — natural — să convingă pe convorbitorul său că, talmăcirile sale sunt cele mai pline de adevăr.

Având în vedere însă că, Sf. Scriptură este „Cartea cărților”, a cărei conținut trebuie citit cu o deosebită atenție, cerându-se o destoinicie corespunzătoare, conținut care nu se poate citi ca un roman; pentru a putea fi înțeles, nu poate fi aplicat în viața noastră de toate zilele, fără a avea pregătirea necesară unui adevărat interpret al acestei Sf. Cărți.

Am putea spune că, nici unul cu o pregătire mai superioară decât a unui țaran, nu înțelege în înțelesul strict al cuvântului, Sf. Scriptură; iar dacă ar susține că o înțelege, spre marea părere de rău, de multe ori lasă de dorit presupusa înțelegere.

Înem această „Carte a cărților”, ca un fel de carte de școală, pe care când o vedem, ne aducem aminte că atunci și atunci am învățat din ea — și atunci poate de silă.

Însă dacă am luat această „Carte a Cărților” și am citit-o cu atenție plină de seriozitate, vers cu vers, și să comparăm apoi presupusa noastră înaintă — înțelegere cu cea posterioară, cu siguranță am vedea ce enormă deosebire există. Iar ca urmare a acestei deosebiri, vom simți un fel de inversare a stării noastre sufletești, un fel de fericire, care, dacă ne vom uita în trecutul nostru, vom vedea că n'am mai întâlnit-o.

Va fi de ajuns să citim numai câteva pagini ca să fim impresionați din ce în ce mai mult. Pagini, cari ne vor face să vedem lucrurile cu totul alfel cum se prezintă în realitate.

Știut fiind însă că, precum teoria fără proză nu-și ajunge scopul în viața zilnică, tot așa nici credința fără fapte nu-și va ajunge idealul în viața veșnică. Prin urmare ca să ne producă efectul dorit, citirea acestei Sf. Cărți, trebuie să o și aplicăm, nu numai să o interpretăm. Chiar dacă nu-o vom putea aplica în întregime, ci numai a suta parte, totuși stărea sultească ba și cea corporală își vor schimba forma.

Spre marea nefericire însă, cum am mai spus, în majori

Cazul dela Soroca și „Aradi Közlöny”

Rugăminte adresată dlui Prim-procuror al Parchetului Arad.

Un politician „intelectual” îmi împingea în nas, mai zilele trecute, ziarul „Aradi Közlöny”:

— Citește, domnule! Iată de ce ne facem de ocară în fața strelnătății, iată de ce nu ne dăm meni înprumuturi. Fiindcă suntem un popor săbatic și barbar...

Indignarea acestui vajnic român pornea dintr'un articol al suszislului ziar, intitulat: „Noul amănunte înfiorătoare asupra macelului în masă dela Soroca”. De bună credință, că supărarea omului meu este îndreptată contra stilului bombastic al ziarului, am căutat să-l domolesc nervii, spunându-i, că pe lângă libertatea absolută a presei nu ne putem aștepta dela un ziar minoritar la altă mentalitate. Dar mare mi-a fost surpriza constatând, că întimosul meu român nu era indignat contra ziarului, ci contra grănicerilor dela Soroca, convins fiind, că articolul era literă de evanghelie.

Așa a izbutit să mă convingă ca să citesc și eu un ziar minoritar din Arad. Într'un articol de fond erau „măcelăriți” funcționarii români, cari erau prezentați sub aspectul de pungași și hoți ordinari. Acest articol se încheia cu o profecție: „vechi, cinstiți și cu conștiința probată funcționari unguri vor fi reinstalați în ofițerie”. Primăriei Arad... Cât despre articolul cu Soroca, erau acolo comentarii incendiarie, cum n-ar fi îngăduit să se scrie chiar dacă în realitate s'ar fi petrecut lucrurile așa cum le descrie ziarul „Aradi Közlöny”.

Prinsesem tocul să răspund dar un simț de obiectivitate

lătea cazurilor lăsam această prețioasă comoară uitării, neglijând-o cu totul. Căutând-o și răstoindo numai în caz de primejdie.

Am zis că, chestiunea cea mai obișnuită în convorbirile țărănilor este interpretarea Sf. Scripturi. Însă, cum un țaran nu are la bază decât o pregătire de cel mult șapte clase elementare — afară de excepții — nu s'ar putea prelinde dela dânsul o pricepere destoinică în această materie. Este adevărat că sunt unii, în fața cărora rămâni uimit, când îi ascuți cum vorbesc și-i vezi cum își desfășoară resursele îmbogățirii sufletești și trupești.

Însă totuși și aceștia — zic, cei mai talentați — sunt multe fragmente din Sf. Biblie, înaintea cărora rămân neputincioși. Iar dacă își forțează creierul să le deslege enigma, vine fiecare cu păreri sale — fără nici o temeinicie — producând câte odată direrite neplăceri, cari de cele mai multe ori duc la fapte neta locul lor, și săvârșite involuntar. Divergențe de opinii cauzate de neclaritatea interpretării.

Ca încheere, din toate cele spuse, un singur lucru ar fi de dorit și anume:

Toți acei pe deplin competenți cari își au un câmp de cunoștințe teologice mai mare, în această ramură, în acest isvor nesecat de fericiri, să ia un contact mai accentuat cu pătura modestei noastre clase țărănești, pentru a preciza toate chestiunile biblice cari le-ar fi neclare!

Rhin

mi-a șoptit să mă domolesc și să aștept până se va pronunța ancheta oficială asupra cazului dela Soroca. Astăzi, această anchetă și-a spus răspicat constatările. Șase înși încearcă să treacă Nistrul, noaptea. Sunt somați de grăniceri să se oprească. Nu se supun. Somațiile se repetă de zece ori, tot fără efect. Deși legea nu prevede repetarea acestor somații de zece ori, deși legea nu prevede să se mai tragă și focuri „de intimidare”, totuși exersul de umanitate al săbaticilor noștri grăniceri își stăpânește de a trag în carne vie și trag mai întâi câteva salve în vânt. Păcat de gloanțe. Fugarii își continuă goana spre malul rusesc, ceea ce a silit apoi pe grăniceri să tragă în plin. Motivul grabii fugarilor de a ajunge morți sau vii pe țărmlul rusesc s'a știut apoi la perchezitia făcută cadavrelor. Toti șase erau șotoni și comuști încărcăți cu acte de mârșavă trădare contra României, ai cărei cetățeni se chemau.

Un fapt divers. Dela ridicarea stării de asediu ne-amurit optsute de grăniceri ucisi mișelește de comuști pe țărmlul nistrilan. Nici presa din Sărindrul bucureștean, nici „Aradi Közlöny” nu s'au sinchisit de aceste durerose jertfe ale țării. Cel mult însemnau, fără comentarii, la fapte diverse, înjunghierea sau înpușcarea câte unul gâncier. Se părea, că aceste crime sunt ceva foarte natural. De ce se ridică atunci volbură, aceeași presă când grănicerii făcându și cinstii datorii, împușcă șase indivizi fugari peste Nistrul? De ce? Fără să vezi, cei șase nu erau numai oameni ci erau — luați bine seama — spioni și comuști. Iar pe deasupra totii, unul ca altul, evrei. Care vasăzică aici e bubă... și de aci mușătura de viperă, care a răscolit țipetul de alarmă al unei anumite prese.

Precum jertfa celor optsute de grăniceri, ucisi când perând de evrei comuști, a scăpat informațiilor ziarului „Aradi Közlöny”, tot așa același ziar s'apă din vedere și cea mai nouă pildă desorcinștea și probata conștiință a funcționarilor unguri. Mă gândesc la cea mai recentă ispravă a acestor funcționari — pe care o pomenesc în treacăt — și anume faptul, că funcționarii Ministerului ocrotitorilor sociale din Budapesta și-au împărțit frățeste între ei suma de 29 milioane pengö (mai bine de 600 milioane lei) drept „premiu discrete”, deși acești bani erau destinați să căpească mizeriile nenorocitorilor de invazi de război din Ungaria. E curios cum aceasta formidabilă hoție a scăpat v g lenței ziarului „Aradi Közlöny”.

Din toate cele de mai sus reiese un adevăr necontestat: acest ziar știe ce vrea și lucrează cu socoteli îndepărtate. În timp ce presa cinstită bătătorește gânduri pașnice și stimulative de optimism, pentru a dimnua efectele crizelor de tot soiul, ziarul „Aradi Közlöny”, cu reacredință și închip tendențios, răscolește ura contra funcționarilor români, generalizând și comentând cu exagerate acuze cazurile

pentru a ne prezenta publice ca pe o țară sălbatică și barbară. Are grijă, în laș timp, să nu pomenim nimic ce ar putea aduce mină asupra cinstei, veșt...

Dar ceea ce este nesig trist e faptul, că se destul români cari nu sprinț cu banul lor ziar, abonându-l, dar spuși să la drept literar vanghelie otrava pe care administrează fțuca ească cu voltă intențio...

Pentru un moment nețumim a ruga pe domnul procuror al Parchetului Arad să b nevoiască a aprecia dacă scrisul ziarului „Aradi Közlöny”. Nu la 17 Ianuarie 1932, în articolele vizate aci, se pacă oare cu legile de tate ale presei, căci privește legătura lor rala, ne închipuim, că ziarul renunță la aspretenți „coolărești”.

Conferința la Palatul cultural.

Duminecă 24 Ianuarie ora 5 d. m. în casa serbării pentru aniversarea UNIRII REPUBLICATELOR va vorbii Palatul cultural PROF. UNIV. SEPUȘCARIU, desvol conferința: O PAȘI DE ISTORIE CONTEMPORANĂ.

Incepe carnavalul

Doamnelor mele dansul începe — postiji!

Orchestra lasciv fredonează ritmul mimează dorinși, se dansează.

Flori de lumini incolore plouă pe sâni, voluptate, brațe încordate, murgii dorințelor nouă, înfășe se dansează.

Pașii nvenină dorinși în unghii roz-albe și dinși.

Doamnelor mele dansul sfârșește, grăbiși!

Comorian Bă

PROGRAM

serbării pentru aniversarea «Unirii principatelor dela Palatul Cultural 24 Ianuarie ora 5

1. Trăiască Regele comun al Școlii noi băieți și al Școlii de meserii, de sub conducerea dlui prof. I. Lipovan de Muzica Rgm 93

2. Conferința Dlui prof. Sextil Pușcariu: O Pași istorie contemporană

3. Uvertura din opera miramida de Rossini, de Muzica Rgm. 93 Int conducerea dlui Sict

4. N. Popovici: Stă de libe tate (corul de

5. Recitări.

6. Două cântece poexecut. de corul de A. Bena: La fântână, gojan: Hai Ileană.

7. Exerciții ritmice elevilor dela liceul M coară)

8. Zi de sărbătoare puri de Kralqcvil Muz

9. Dansuri naționale de elevi Șc. norm bă

10. Gladiatori, ma Fucik. Muz. Reg. 93